

گزارش پروژه پایانی – فاز نهایی

استخراج رابطه در زبان فارسی با بررسی وابستگیهای جهانی Seraji و PerDT

مبانی پردازش زبان و گفتار

استاد: دکتر بهروز مینایی بیدگلی

اعضای گروه:

دانیال بازمانده ۹۷۵۲۱۱۳۵

محمدحسین کریمیان ۹۷۵۲۱۴۶۸

فهرست مطالب

هدف پروژه	
مفهوه استَّفراج رابطه	,
وابستگیهای جهانیع	μ
وابستگی جهانی Seraji	۳.1
وابستگی جهانی PerDT	٣.٢
مقایسهی وابستگیهای جهانی	۳.۳
9 <i>Predpatt</i> فريهورک	ų
آماده سازی دیتاست	ć
مرحله اول: جمع آوري دادهها	۵.1
مرحله دوم: پاکسازی دادهها	۵.۲
مرحله سوم: پردازش آماری دادهها	۵.۳
پیادهسازی فرایند استفراج رابطه	·
استخراج آرگومانها با استفاده از وابستگی جهانی Seraji	6.1
استخراج آرگومانها با استفاده از وابستگی جهانی PerDT	6.2
به دست آه. دن ، وابط و احراي وابستگر . Seraji ، وي تمامي حملات ۹۷	6.3

هدف پروژه

هدف اصلی و غایی این پروژه، پیادهسازی یک سیستم هوشمند با استفاده از ابزارهای پردازش زبانهای طبیعی و یادگیری ماشین، در مهت استفراج رابطه از مملات زبان فارسی است. موضوع پروژه انتفابی در واقع، ترکیبی از دو پروژه از لیست پروژههای داده شده است. چرا که در این پروژه، استفراج رابطه با استفاده از هر دو وابستگی مهانی Seraji و PerDT و YerDT

۲ مفهوم استخراج رابطه

در ابتدا، به توضیع و تفصیل مفهوه استفراج رابطه (Relation Extraction) در پردازش زبانهای طبیعی میردازیم.

عملیات استفراج رابطه در آموزش مدلهای هوش مصنوعی مبتنی بر پردازش زبان طبیعی برای یادگیری روابط موجودیتهای مفتلف در یک متن برای تجزیه و تملیل دادههای استفراچشده انجام میشود. تکنیکهای مفتلفی برای انجام استفراج موجودیت وجود دارد، از تطبیق رشته ساده تا رویکردهای غودکار پیچیدهتر.

منظور از استفراج رابطه مجموعه تسکهایی است که به استفراج روابط معنایی موجود در متون میپردازد. این روابط معمولا بین دو یا چند نهاد از یک نوع فاص (مانند شفص، سازمان، مکان و...) رخ میدهند و در تعدادی از دسته بندیهای معنایی قرار می گیرند. (مانند متاهل، مجرد، استفداه شده و...) به عبارت بهتر، استفراج رابطه وظیفهی پیشبینی صفات و روابط را برای موجودات و انتیتیهای درون یک جمله دارد و مولفهای کلیدی برای سافت گرافهای دانش است.

به عنوان نمونه، در زبان انگلیسی مملهی «Barack Obama was born in Honolulu, Hawaii» را در (Entity) نظر بگیرید. در این ممله هدف پیدا کردن رابطهی «bornInCity» است. این رابطه بین دو مومودیت (Entity) همود دارد.
«Barak Obama» و «Honolulu» و مود دارد.

البته در این پروژه ما با مملات و دادگان فارسی کار فواهیه داشت و به پیادهسازی استفراج رابطه در زبان فارسی پردافتهایه. به عنوان نمونه در زبان فارسی، مملهی «دانیال بازمانده در شهر مشهد به دنیا آمد.» را در نظر بگیرید. هدف از تسک استفراج رابطه پیدا کردن رابطهی «به دنیا آمدن» است. ما انتظار داریم پس از انمام موفق عملیات، آرگومانهای این رابطه به دست آیند. در واقع، «دانیال بازمانده» و «شهر مشهد» آرگومانها و «به دنیا آمد.» رابطهای است که بین این دو آرگومان ومود دارد.

به عنوان نمونهی دیگر میتوان جملهی «پاریس در فرانسه است.» را بیان کرد. در این جمله آرگومانها «پاریس» و «فرانسه» هستند و «در» رابطهای است که بین این دو موجودیت وجود دارد. همانطور که واضع است، الزامی به فعل بودن و معنی فعل دادن برای رابطه وجود ندارد.

انواع روشهای مختلفی برای انجام عملیات استخراج رابطه وجود دارد:

- Rule-based RE (1
- Weakly Supervised RE (P
  - Supervised RE (W
- Distantly Supervised RE (F
  - Unsupervised RE (۵

هر کداه از روشهای فوق، مزایا و معایبی دارند که تفصیل آنها از موصلهی این گزارش فارج است.

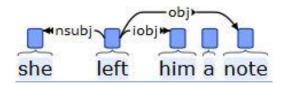
از کاربردهای مهم استفراج رابطه می توان به مستموی سافتار یافته، تمزیه و تملیل امساسات (Sentiment) دربردهای مهم استفراج رابطه می توان به مستموی برد. (Analysis) و فلاصه سازی متن می توان نام برد.

۳ وابستگیهای جهانی

وابستگی جهانی (UD) پروژهای است که در مال توسعهی ماشیهنویسی از نظر زبانی سازگار برای بسیاری از زبانها، با هدف تسهیل توسعهی تجزیهکننده چندزبانه، یادگیری بین زبانی و تجزیهوتملیل تحقیقات از منظر گونهشناسی زبان است. فلسفهی کلی این است که فهرستی جهانی از مقولهها و دستورالعملها برای تسهیل ماشیهنویسی ثابت سافتارهای مشابه در بین زبانها فراهم کند.

به عبارت بهتر، وابستگیهای جهانی (UD) چارچوبی برای ماشیهنویسی ثابت دستور زبان (بفشهایی از گفتار، ویژگیهای صرفی و وابستگیهای نموی) در زبانهای مختلف انسانی است. UD یک تلاش با بیش از ۱۰۰ مشارکتگننده است که نزدیک به ۲۰۰ درفت را از بیش از ۱۰۰ زبان تولید میکنند.

این طرع، تجزیه و تملیل نموی جملات را از نظر وابستگیهای دستور زبان مربوطه تولید می کند. هر وابستگی از یک تابع نموی مشفح می شود که روی لبهی وابستگی (فلش در شکل) نشان داده می شود.

برای موفقیت یک UD خوب، موارد زیر باید رعایت شوند:

- در زمینهی تملیل زبانی برای هر زبان رضایت بخش و مناسب باشد.
- برای گونهشناسی زبانی فوب باشد. به عنوان مثال، زمینه ای مناسب برای ایجاد موازی زبانی بین زبانها و فانواده های زبانی فراهی کند.
  - برای ماشیهنویسی سریع و ثابت توسط یک ماشیهنویس انسانی مناسب باشد.
    - به رامتی توسط یک غیر زبان شناس قابل درک و استفاده باشد.
      - برای تجزیه کامپیوتری با دقت بالا مناسب باشد.
- به خوبی از وظایف درک زبان پایین دستی پشتیبانی کند. (استخراج رابطه، درک مطلب، ترجمه ماشینی و...)

در زبان فارسی، وابستگی مهانی ماوی دادههایی از چندین بانک درفتی (Treebank) است که توسط تیههای مفتلف در زبان فارسی، وابستگی مهانی مهه در مفتلف در زمانهای مفتلف و با ابزارهای تبدیل متفاوت ایماد شدهاند. در مال ماضر دو وابستگی مهانی مهم در زبان فارسی ومود دارند: Seraji و PerDT.

8 وابستگی جهانی ۳/۱

بانک درفتی وابستگی مهانی فارسی (Persian UD) نسفه تبدیلشدهی بانک درفتی وابستگی فارسی اوپسالا (UPDT) است. (سرامی، ۲۰۱۵). این بانک درفتی، طرح ماشیهنویسی اصلی فود را بر اساس وابستگیهای تایپشدهی استنفورد دارد. (دی مارنف و همکاران، ۲۰۰۷؛ د مارنف و منینگ، ۲۰۰۸)

این طرع برای زبان فارسی گسترش یافت تا روابط نموی فاص زبان را در بر گیرد که نمیتوانست توسط طرع اولیه توسعه یافته برای انگلیسی پوشش داده شود. این بانک درفتی شامل ۴۰۰۰ مملهی متون مکتوب با تنوع دامنه بزرگ، از نظر ژانرهای مفتلف (شامل مقالات روزنامه، داستان ها، توضیمات فنی و اسناد در مورد فرهنگ و هنر) و نشانهگذاری است. تغییرات در نشانهگذاری به دلیل تغییرات املایی کلمات مرکب و عبارات ثابت در زبان است.

UPDT اصلی توسط مژگان سرامی و زیر نظر مواکیم نیور و کارینا مهانی در دانشگاه اوپسالا سافته شد. مدای از طرح ماشیهنویسی مهانی و قوانین کلی در *UD ،UD* فارسی و *UPDT* در نشانه گذاری تفاوت بیشتری دارند. تمام کلمات ماوی کلیدهای تقسیمنشده (قطعات ضمایر و کوپولا) که با برمسبهای پیمِیده در *UPDT* ماشیه نویسی شده اند، از کلیدواژه ها مِدا شدهاند و برمسبهای متمایز در *UD* فارسی دریافت کردهاند.

تبدیل *UPDT* به وابستگی های مهانی به صورت نیمه فودگار انماه شده است. در این فرآیند، از یک اسکریپت تبدیل *UPDT* به وابستگی های مهانی به صورت نیمه فودگار انماه شده است. در این فرای معکوس کردن سر و روابط وابسته در تعدیلگننده مرف اضافه (prep) و مفعول یک مرف اضافه (pobj) استفاده کردیه. علاوه بر این، ما از اسکریپتهای دیگری که برای فارسی طراعی شدهاند، برای مدا کردن انواع کلیتیکها از میزبان فود استفاده کردهایه. متعاقباً قوانین مفتلفی را برای بازنویسی تگهای درشت قسمت گفتار و برمٍسبهای وابستگی اضافه کردیه.

۳/۲ **وابستگی جهانی PerDT**

بانک درفتی وابستگی مهانی فارسی (PerUDT) ماصل پوشش فودکار بانک درفت وابستگی فارسی (PerDT) با اصلامات دستی گسترده است که توسط مممدصادق رسولی، پگاه صفری، امیرسعید مولودی و علیرضا نوریان در سال ۲۰۱۳ پیادهسازی شده است.

بانک درفتی اصلی شامل ۲۹ هزار جمله است که از متون فارسی معاصر در ژانرهای مفتلف از جمله: افبار، مقالات دانشگاهی، مقالات مجلات و داستانها نمونه برداری شده است. این بانک درفتی بر اساس یک طرح زبان فاص ماشیه نویسی شد و تبدیل فودکار آن شامل سه مرمله اصلی بود:

- (Revising Tokenization) بازبینی توکن سازی (Revising Tokenization)
  - (POS Mapping) POS نگاشت (P
  - (Dependency Mapping) نگاشت وابستگی (ש

در مرملهی نشانهگذاری، به منظور مداسازی عطف های چند کلمهای افعال ساده که به صورت یک نشانه در PerDT گروه بندی شده اند، از دستورالعمل های مومود برای یافتن غودکار افعال اصلی پیروی کردیم. همچنین به طور غودکار کلیدهای ضمیری را مِدا کردیم.

در مرمله تبدیل POS، ما از آفرین تگر فارسی NER مبتنی بر (RER (Taher et al., 2020) با اصلامات دستی برای گسترش فرافوان استفاده کردیم. از طریق هفت موجودیت مفتلف شناسایی شده توسط برچسبگذار، از Person برای علامتگذاری برچسبهای PROPN استفاده کردیم. در مجموع، Perpor شامل سع رابطه نموی بدون نگاشت مستقیم است. مروف ربط از ابتدای جمله تا انتها مرتب شده اند و مهمتر از آن، مروف اضافه به عنوان سر عبارات اضافه و افعال کمکی به عنوان سر جملات قرار میگیرند.

بنابراین ما ترتیب مروف ربط را از انتها به ابتدا از طریق یک اسکریپت و قواعد مناسب برای تبدیل هر نوع رابطه به نسفه UD آن به درستی مرتب کردیه. در طول کل فرآیند و در پایان هر مرمله، نتایج را بررسی کردیه و در صورت نیاز اصلامات دستی را اعمال کردیه.

7/7 مقایسهی وابستگیهای جهانی

در تصویر زیر، مدولی از مقایسهٔ «درخت بانک وابستگی فارسی اوپسالا» با هریک از وابستگیهای مهانی Seraji و PerDT ارائه داده است. مبنا را بر وابستگیهای مهانی میگذاریه و نشان میدهد هر برچسب امزای سفن در وابستگی مهانی میگذاریه و نشان میدهد هر برچسب امزای سفن در وابستگی مهانی چه معادلی در پروژهی دانشگاه اوپسالا (Seraji) و «پروژهی دادگان وابستگی زبان فارسی (PerDT)» دارد.

Dad Sub-Tag Fa	Dad Sub- Tag	Dad Fa Name	Dad Tag	Seraji Fa Name	Seraji Name	Seraji Tag	Persian Name	UD Name	UD Tag	UD Num
صفت مطلق	AJP	Nume	1000	صفت	Adjective	ADJ	Hume			ream
صفت عالى	AJSUP			صفت عالى	Superlative adjective	ADJ_SUP				
1771		صفت	ADJ				-			
صفت تفضيلي	AJCM									
صفت شمارشی	POSNUM						صفت	adjective	ADJ	1
Oimî				10.000			_			
				صفت مفعولی	Participle adjective	ADJ_INO				
				صفت ندا	Vocative adjective Comparative adjective	ADJ_SUP ADJ_CMPR	_			
		حرف اضافه		صغت مقایسهای حرف اضافه				20 00		
	ندارد	پیشین	PREP	پیشین	Preposition	P	حرف اضافه	adposition	ADP	2
				قيد	Adverb	ADV				
				قيد مقايسه	Adverb of Comparison	ADV_COMP				
				قيد استفهام	Adverb of Interrogation	ADV_I				
قيد مختص	SADV	قيد	ADV						ADV	3
Q	0.01		,	قید مکان	Adverb of Location	ADV_LOC				
				قید نفی	Adverb of Negation	ADV_NEG	قيد	adverb		
							-			
				قید زمان	Adverb of time	ADV_TIME				
		شبه جمله	PSUS							
			PART							
		جزء دستوری								
وجهی	MODL	فعل	V	فعل كمكى	Auxiliary Verb	V_AUX	فعل كمكى	auxiliary	AUX	4
		نقش نمای	CONJ	حرف ربط	Conjunction	CON	حرف ربط	coordinating	CCONJ	5
		همپایگی		-2-2		2711	هم پایه ساز	conjunction	20000	
صفت تعجبي	EXAJ									
100	QUAJ	پیش توصیف	PREM	مشخصگر	Determiner	DET	مشخصگر	determiner	DET	6
صفت پرسشی صفت اشاره	DEMAJ	گر	1111111	,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,	Descritation	DE1	,	deterrine	DE.	
صفت مبهم	AMBAJ									
نقش نمای ندا	PRADR	نقش نمای ندا	ADR	صوت و حرف ندا	Interjection	INT				
پیشین				,,-,-	,		صوت و	totostostion.	INTJ	7
نقش نمای ندا پسین	POSADR						حرف ندا	interjection	INIJ	′
0. 1		شبه جمله	PSUS				Ť			
جاندار	ANM									
ہی جان	IANM		N	Plural noun		N PL				
		اسم	IN .	Singular noun	اسم جمع اسم مفرد	N_SING	اسم	noun	NOUN	8
				Vocative noun	اسم ندا	N_VOC	7			
		شاخص	IDEN							
		صفت شمارشی	PRENUM							
		پیشین	FRENOW							
		صفت		Numeral	346	NUM	335	numeral	NUM	9
		شمارشی	POSNUM							
		پسین حاف اضافه		Accusative						
		پسین	POSTP	marker	علامت مفعولى	CLITIC	ادات	particle	PART	10
ضمیر شخصی جدا	SEPER									
جدا ضمیر شخصی										
پیوسته	JOPER									
ضمير اشاره	DEMON		PR	Pronoun	ضمير	PRO	ضمير	pronoun	PRON	11
ضمیر پرسشی	INTG	صمير	1.00	Tronoun	25000	1110	,,,,,,,	promount	, ,,,,,,,	
ضمیر بازتابی مشترک	CREFX									
ضمیر بازتابی	UCREFX									
غيرمشترك	/									
ضمير متقابل	RECPR				. 101		-D	proper noun	PROPN	10
	دارد	علامت			ندارد		اسم خاص علامت		_	12
		نگارشی	PUNC	Delimiter	جداكتنده	DELM	نگارشی	punctuation	PUNCT	13
		نقش نمای	SUBR	حرف ربط	Conjunction	CON	حرف ربط	subordinating	SCONJ	14
	1000	وابستگی		نماد	Symbol	SYM	وابستهساز نماد	conjunction symbol	SYM	15
	دارد			نماد فعل امری	Imperative verb	V_IMP	تماد	syinboi	ofM	15
				فعل زمان گذشته	Past tense verb	V_PA				
				فعل گذشته کامل	Past participle verb	V_PP				
				فعل ربطی	Verb copula	V_COP				
					Present tense verb	V_PRS			VERB	16
		فعل	v	فعل زمان حال	rresent tense verb	V_PRS	فعل	verb		
		-		فعل شرطی (التزامی)	Subjunctive verb	V_SUB	J			
معلوم	ACT	ē		10.7						
معلوم	ACT									
معلوم	ACT PASS			1077						

Predpatt فريمورک

Predicate-Argument Extraction from Universal Dependencies مففف عبارت Predicate) مخفف عبارت و التحومان التحومان قدرتمند توسعه یافته است که به عنوان چارچوبی از الگومای استفراچ گزاره (Predicate) آرگومان قابل توسعه، قابل تفسیر و زبان فنثی ارائه میشود. PredPatt عملیات تجزیه نموی عمیق پروژهی وابستگی جهانی را به یک لایه معنایی کهعمق اولیه پیوند میدهد. این میتواند پایهای برای لایهبندی آیندهای از ماشیه نویسی های معنایی در بالای درفتهای وابستگی جهانی باشد. ههچنین به طور جداگانه می تواند به عنوان یک مؤلفه زبان شنافتی به خوبی از سازوکار «IE Universal» در نظر گرفته شود.

این کتابخانه در سراسر زبانهای دنیا کار می کند. Predpatt با سایر سیستم های برمستهی Open IE مقایسه شده است و نتایج به دست آمده نشان می دهد که PredPatt به بهترین دقت و یادآ وری دست می یابد.

کاربرد اصلی PredPatt استفراج روابط از جملات ورودی به آن است. به این صورت که تلاش میکند با استفاده از الگوریتههای قوی پیادهسازیشده، آرگومانها و رابطههای موجود در یک جمله را به دست آورد. با استفاده از این آرگومانها و رابطهها میتوان گراف معنایی (Semantic Graph) مرتبط با جملات را ترسیه کرد.

به عنوان نمونه می توان کاربرد آن را در زبان انگلیسی مشاهده کرد. همانطور که مشفص است، آرگومانهای a و b و b و b مخصوص به خود را دارند.

?a extracts ?b from ?c

?a: PredPatt

?b: predicates

?c: text

?a gave ?b to ?c

?a: Chris

?b: the book

?c: Pat

به عنوان نمونهی دیگر در جملات زبان فارسی داریم:

على دايي بازيكن فوتبال بازنشسته تيم ملى ايران و باشكاه پرسپوليس است.

.a? بازیکن *b*? است.

:a? على دايى

:b? فوتبالِ (بازنشسته تیم ملی ایران و باشگاه پرسپولیس)

در مثال بالا، a و b آرگومانهای ما هستند. یعنی در این جمله، علی دایی و خوتبال آرگومانهای رابطه ممسوب می شوند. هم چنین کلمه ی «بازیکن» به عنوان رابطه ی بین این دو آرگومان ممسوب می شود.

نکته مهه: برای تشفیص اینکه کدام کلمه به عنوان رابطه درنظر گرفته شود، ما همیشه تمام کلماتی که بین دو آرگومان می آیند را به عنوان رابطهی آن دو آرگومان در نظر می گیریم. برای استناد به درستی این کار، از مقالهی Farsbase bkp نوشته دکتر مینایی بهره گرفته ایم.

سهراب سیهری شاعر، نویسنده و نقاش اهل ایران بود.

شاعر بود *a*?

:a? سهراب سپهری

نويسنده *a*?

:a? سهراب سپهری

b? نقاش *a*?

:a? سهراب سپهری

اهل ایرانb?

مطابق توضیمات قبل، دو آرگومان «سهراب سپهری» و «اهل ایران» داریم و کلمات «شاعر»، «نویسنده» و «نقاش» نیز به عنوان روابط بین این آرگومانها در نظر گرفته میشوند. پس سه رابطه در مجموع داریم.

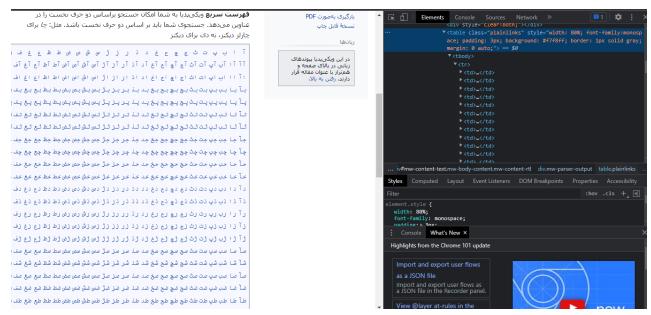
۵ آماده سازی دیتاست

۵/۱ مرحله اول: جمع آوری دادهها

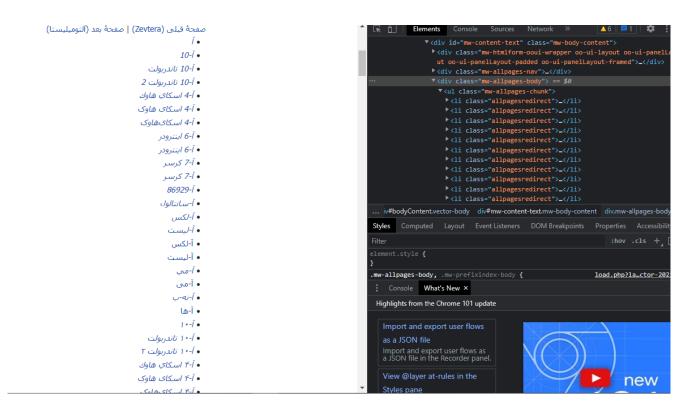
به عنوان اولین فاز، امتیام به ممع آوری مقدار زیادی داده داریم. زیرا برای دستیابی به هدف نهایی، نیاز به تعداد مملات زیادی داریم تا عملیات آموزش و آزمون را روی آنها انمام دهیم و مدل فود را بهبود دهیم. به عنوان سورس و مرمع از دیتاست سایت مامع ویکیپدیا استفاده میکنیم.

برای دستیابی به دادهها و جملات موجود در این وبسایت بزرگ، به Crawl کردن آنها میپردازیه. برای این کار، با استفاده از کتابخانهی BeautifulSoup اقدام به غزش در فایلهای html میکنیم و اطلاعات را مرمله به مرمله استفراج میکنیم. توضیمات مربوط به این بخش به طور کامل در گزارش فاز قبلی آمده است و اینجا به طور فلاصه به مرامل انجام کار اشاره میکنیم و به همین بسنده میکنیم.

در گاه اول، ابتدا تمامی الفباهای موجود در این وبسایت را به دست می آوریم:

در گاه بعد، اقداه به دستیابی به تماه موضوعاتی که با آن مروف شروع میشوند، میکنیه. به این فاطر که دادههای مورد نیاز ما مداکثر سی هزار جمله می باشد، فقط موضوعاتی که در صفمه اول مروف هستند را در نظر می گیریه و همچنین مروفی از فهرست که بیش از یک مرف دارند را هم مذف می کنیه.


```
hrefs.txt - Notepad
                                                                                                                         X
File Edit Format View Help
https://fa.wikipedia.org/wiki/l
آ. آلبر/https://fa.wikipedia.org/wiki
https://fa.wikipedia.org/wiki/اس_رم__ا
أَفْرِيقًا/https://fa.wikipedia.org/wiki
بِ_ث_ آفریقا/https://fa.wikipedia.org/wiki
أَفريقا/https://fa.wikipedia.org/wiki
__س__آفريقا/https://fa.wikipedia.org/wiki
ث_میلان/https://fa.wikipedia.org/wiki
. ث. میلان/https://fa.wikipedia.org/wiki
أ_ج_ آرېری/https://fa.wikipedia.org/wiki
موبوآ/https://fa.wikipedia.org/wiki
_والتون_ليتز/https://fa.wikipedia.org/wiki
آ_والتون ليتز/https://fa.wikipedia.org/wiki
_کوتهایالی/https://fa.wikipedia.org/wiki
آ_كيتمن_هو/https://fa.wikipedia.org/wiki
الگ/https://fa.wikipedia.org/wiki
أارد/https://fa.wikipedia.org/wiki
أ.اس_رم/https://fa.wikipedia.org/wiki
أ.اس.أ/https://fa.wikipedia.org/wiki
آ اس آ_ترگو_مورش/https://fa.wikipedia.org/wiki
آاس پ/https://fa.wikipedia.org/wiki
أاس رم/https://fa.wikipedia.org/wiki
أ اس موناكو/https://fa.wikipedia.org/wiki
آ.ث._میلان/https://fa.wikipedia.org/wiki
آـث__ميلان_و_تيم_ملي_فوتبال_اًيتالياً/https://fa.wikipedia.org/wiki
آث_میلان/https://fa.wikipedia.org/wiki
```

مال با ایماد یک درفواست (request) به هرکداه از لینکهای موجود، اقداه به دستیابی به جملات موجود در هر منفحه میکنیه. موجودیت subject با title ،id درست میکنیه.

۵/۲ مرحله دوم: پاکسازی دادهها

در این مرمله با استفاده از کتابفانهی هضه که همانند nltk در زبان انگلیسی است، اقداه به نرمالسازی هرکداه از مملات میکنیم. سپس برای به دست آوردن کلمات، با stemming ریشه اصلی آن ها را به دست می آوریم و در نهایت مِک می کنیم که این کلمات بین stop words های زبان فارسی هستند یا فیر و اگر در فایل stop words نبود، آن را در لیست کلمات در فایل words.txt می نویسیم که در شکل زیر این فایل را می بینیم.

۵/۳ مرحله سوم: پردازش آماری دادهها

در نهایت تمامی جملات به دست آمده را جدا میکنیم و در فایل sentences.json، همراه با آیدی و موضوع آن می نویسیم. از این جملات به عنوان دادگان اصلی در جهت استفاده در بخشهای بعدی استفاده میکنیم.

تعداد جملات نهایی ۱۳۴۳ عدد میباشند که برای استفاده در وابستگیهای جهانی مورد استفاده خواهند بود.

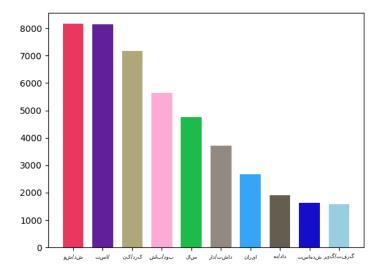
همچنین برای این که هر کلمه را با تعداد تکرارش داشته باشیه، یک دیکشنری تعریف می کنیه و هر بار که کلمه ای تکرار شد یکی به تعداد تکرار آن اضافه می کنیه و در نهایت آن را پس از sort کردن بر اساس تکرار بیشتر، در فایل count.txt ذفیره می کنیه.

```
ווי countrit - Notepad
File Edit Format View Help

18162: שור | שור | שור | שור |

17173: בלולט: ב
```

نمودار فراوانی کلمات در زیر قابل مشاهده است:

پیادهسازی فرایند استخراج رابطه

در این مرمله، اقداه به پیادهسازی سیستمی در جهت استفراج روابط موجود در جملات میکنیم. به نموی که سیستم مربوط با دریافت یک یا تعدادی از جملات و همچنین انتفاب نوع وابستگی جهانی (Seraji)، آرگومانهای مربوطه و رابطهی بین آرگومانها را استفراج کند.

توجه: لازه به ذکر است در جهت توسعهی یک سیسته نرهافزاری مطلوب در جهت رامتی مشتریان و *UI/UX* بهتر، اقدام به نیادهسازی این سیستم در قالب یک سیستم *client/server* کردیم و تلاش کردیم صفمهای به عنوان رابط کاربری برای کاربر نمایش دهیم تا به واسطهی *API* های سرور بتواند به استفراج آرگومانهای مربوطه از جملات دلفواه فود بیردازد. پیادهسازی این بفش نرهافزاری جزو قسمتهای پروژه نبوده است.

برای بفش سرور از فریهورک Django مربوط به زبان پایتون استفاده کردهایه. با استفاده از این فریهورک، یک صفمه طرامی کردهایه که کاربر بتواند با ورودی متن مربوطه و انتفاب نوع وابستگی مهانی و انتفاب گزینه Submit، نتیمه را مشاهده کند.

هه چنین اقداه به پیادهسازی API های مربوطه برای هر دو وابستگی جهانی پرداختیه که بتوان از دیوایسها و برنامههای دیگر نیز با استفاده از این API ها ارتباط برقرار کرد.

نمونهای از فرایند استفراج رابطه با استفاده از وابستگی مهانی Seraji:

RelationExtractionInPersian

RelationExtractionInPersian is a relation extraction framework for Persian texts

Choose your desired Universal Dependency: • Seraji • PerDT	
Enter your text in Persian:	
*	علی دایی بازیکن فوتبال بازنشسته تیم ملی ایران و باشگاه پرسپولیس است.
	SUBMIT

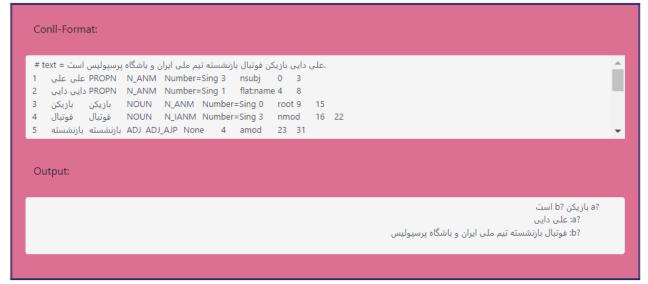
Conll-Format:	
# text = على دايى بازيكن فوتبال بازنشسته تيم ملى ايران و باشگاه پرسپوليس است = noun n_sing number=sing 3 nsubj 2 بازيكن Noun n_sing number=sing 1 flat 3 بازيكن بازيكن الالكان Noun n_sing number=sing 0 root 4 بازيكن Noun n_sing number=sing 3 nmod:poss 5 مانسسته بازنشسته بازنش بازن	·
, b? است علی دایی فوتبال بازنشسته تیم ملی ایران و باشگاه پرسپولیس	:a?

نمونهای از فرایند استفرام رابطه با استفاده از وابستگی مهانی PerDT:

RelationExtractionInPersian

RelationExtractionInPersian is a relation extraction framework for Persian texts

برای استخراج آرگومانهای مربوطه به پیادهسازی هر دو وابستگی جهانی پرداختیم:

۶/۱ استخراج آرگومانها با استفاده از وابستگی جهانی Seraji

در این قسمت، پس از دریافت ud_type و text از کاربر، در صورتی که کاربر وابستکی مهانی سرامی را انتفاب کرده باشد، اقدام به تولید یک فایل موقتی به نام file.txt میکنیم. تمامی مملات ورودی را در این فایل میریزیم. سپس اقدام به امرا کردن یک کامند از طریق bash میکنیم.

دلیل استفاده از این فایل موقتی به دلیل نیاز این کامند به فواندن اطلاعات از فایل دارد. (<u>data=@file.txt</u>) دلیل استفاده از این فایل موقتی به دلیل نیاز این کامند به فواندن اطلاعات از فارسی برای استفراج رابطه مقدار پارامتر *model و persian* و ابرای تمزیه و معینین برای تمزیه و معینین برای تمزیه و معینین برای تمزیه و معینین برای تمزیه و ربارسر) از api ای که برای udpipe تعبیه شده است، استفاده میکنیم.

در صورتی که اجرای کامند فوق دچار فطا نشود، از کلید result در نتایج این دستور میتوانیم فرمت موردنظر را به دست آوریم.

منظور از Conllu Format مِیست؟

خرمتی فاص برای نمایش مقادیر است که در این موزه بسیار پر کاربرد است. بسیاری از فرمت های مفتلف فرمتی فاص برای نمایش مقادیر است که در این موزه بسیار پر کاربرد است. بسیاری از فرمت های مفتلف NLP وجود دارد زیرا CONLL هر سال یک کار مشترک متفاوت است که در کنفرانس سالانه NLP تصمیه گیری می شود. فرمت مشهور آن به این صورت است که:

- هر توکن در یک غط نشان داده می شود.
- هر جمله با یک فط خالی (NewLine) از جمله بعدی جدا می شود.
  - هر ستون نشاندهنده یک Annotation است.
- هر کلمه در یک جمله دارای تعداد ستون های یکسانی است. (در برغی قالب ها: هر کلمه در مجموعه تعداد ستون های یکسانی دارد.)

• و... که در این گزارش نمی گنمد.

در ادامه، با استفاده از تابع $load\_conllu$ اقداه به غواندن فرمت Conll تولید شده میکنیم و تمامی تگهای POS به دست آمده و اطلاعات لازه را در یک لیست نگه داری میکنیم.

به عنوان مرمله نهایی و در قدم آفر، با ورودی دادن این لیست به کلاس PredPatt روابط مورد نظر و درفت رابطه ایماد می شود. برای اینکه آرگومانهای مربوطه را ببینیم، متود pprint() را از این کلاس صدا می زنیم.

مواردی که در بالا توضیع داده شد، در تصویر زیر قابل مشاهده است:

```
if request.method == "POST":
   ud_type, text = request.POST.get("ud_type"), request.POST.get("input_text")
   if ud_type == 'seraji':
       with open('file.txt', 'w', encoding='utf-8') αs f:
           f.write(text.replace('\r', '').strip())
           f.close()
       bash_command = """curl -F data=@file.txt -F model=persian -F tokenizer=normalized_spaces -F tagger= -F
       parser= http://lindat.mff.cuni.cz/services/udpipe/api/process """
       try:
           send_order = subprocess.check_output(bash_command.split(), shell=True)
       except subprocess.CalledProcessError as e:
           os.remove("file.txt")
           raise RuntimeError("command '{}' return with error (code {}): {}".format(e.cmd, e.returncode, e.output))
       os.remove("file.txt")
       conll = json.loads(send_order)['result']
       ppatt = PredPatt([ud_parse for sent_id, ud_parse in load_conllu(conll)][0])
       return render(request, 'service.html',
                     {'input_text': text, 'ud_type': ud_type, 'conll_text': conll, 'output_text': ppatt.pprint()})
```

۶/۲ استخراج آرگومانها با استفاده از وابستگی جهانی ۴/۲

پیادهسازی این قسمت در بعضی بخشها مشابه وابستگی مهانی سرامی است. در ابتدا اقدام به دانلود مدلهای شبکههای عصبی موازی برای زبان فارسی میکنیم. برای دانلود این مدلها از پکیم stanza استفاده میکنیم. با استفاده از متود Pipeline اقدام به انتخاب شبکه عصبی پیشفرض در زبان فارسی میکنیم. مال که مدل مربوطه را به دست آوردیم، ممله ورودی را به عنوان ورودی به مدل میدهیم.

فرومی مدل تعدادی مملات برای ما فواهد بود که این مملات شامل تعدادی کلمات هستند. در این مرمله بر فلاف روش سرامی که فودش همه نقشها را به ما میداد، فودمان باید یکی یکی ویژگیهای مورد نیاز را به ازای هر کلمه به دست آوریه. ویژگیهایی از ممله شناسه، متن کلمه، له، مایگاه آن در متن، xpos، مرف شروع و یایانی و...

تمامی ویژگیهای مورد نیاز را فودمان دستی تولید میکنیه و در قالب یک رشته به همدیگر میچسبانیه تا مانند سرامی به PredPatt دهیه تا فرومی را برایمان تولید کند. در واقع، فرمت conll را در اینما فودمان تولید کردی و به Predpatt دادیه. بر فلاف روش سرامی که با ران کردن کامند مربوطه این کار را انماه میداد.

مواردی که در بالا توضیع داده شد، در تصویر زیر قابل مشاهده است:

```
elif ud_type == "perdt":
    stanza.download('fa') # This downloads the Persian models for the neural pipeline
    nlp = stanza.Pipeline('fa') # This sets up a default neural pipeline in Persian
    doc = nlp(text)
    for sentence in doc.sentences:
       res = "# text = " + text.strip()
       res = res.strip() + '\n'
       for word in sentence.words:
           res = res + str(word.id) + "\t" + str(word.text) + "\t" + str(word.lemma) + "\t" + \
                  str(word.pos) + "\t" + str(word.xpos) + "\t" + str(word.feats) + "\t" + \
                  str(word.head) + "\t" + str(word.deprel) + "\t" + str(word.start_char) + "\t" +\
                  str(word.end_char)
            res = res + '\n'
    ppatt = PredPatt([ud_parse for sent_id, ud_parse in load_conllu(res)][0])
    return render(request, 'service.html',
                  {'input_text': text, 'ud_type': ud_type, 'conll_text': res, 'output_text': ppatt.pprint()}}
```

۶/۳ به دست آوردن روابط و اجرای وابستگی Seraji روی تمامی جملات

در این مرمله، از API هایی که در مرملهی قبل برای استفراج آرگومانها با استفاده از وابستگی جهانی سراجی پیادهسازی کردیم، استفاده میکنیم تا هر یک از آرگومانها را در تمامی جملاتی که داریم، به همراه رابطهی بین این آرگومانها به دست آوریم. در نهایت، دیتاست ممدودتری به دست می آوریم که شامل تمامی جملاتی است که مداقل یک رابطه در درون فود دارند. (ممکن است تعدادی از جملات طبق مدل Seraji اصلا شامل رابطه نباشند.)

ابتدا اقداه به باز کردن فایل جملات و ههچنین فایل جملات بعلاوه روابط آنها (برای نوشتن) میکنیه. سپس، با استفاده از آدرسی که برای API مدل سراجی تعیین کردیه، در مالتی که سرور در مال اجرا باشد، اقداه به ریکوئست زدن میکنیه.

```
sentences_file = open('../data/sentence_broken/sentences.json', 'r', encoding='utf8')
results = open('../data/sentence_broken/sentences_with_relations.json', 'w', encoding='utf8')
seraji_request_url = 'http://127.0.0.1:8000/api/seraji'
sentences_json = json.load(sentences_file)

counter = 29000
subject_counter = 2159
error_counter = 0
dataset = []
```

در واقع، روی تک تک مملات دیتاست فود، آنها را به عنوان ورودی input_text مربوطه تمت ریکوئست میدهیه. سپس، از فرومی بهدست آمده با استفاده از عملیات مربوط به کار با رشته ها در پایتون، ابتدا اطمینان پیدا میکنیم که متما دو آرگومان ومود داشته باشند. (در صورت ومود تک آرگومان، رابطه تعریف نمی شود.) سپس در صورت ومود دو آرگومان، چک میکنیم که subject صفحه ویکیپدیا در آرگومان اول ممله باشد و بالعکس. در صورت ومود، آرگومان دوم را object مینامیم و تمامی کلمات بین این دو آرگومان را به عنوان

جستسی در عورت بربودی بربودی دوه و می و می و می و می و می و استناد به مقالهی $Farsbase\ pbk$ رابطهی بین این دو آرگومان در نظر می گیریه. (پیش تر توضیع داده شد که با استناد به مقالهی $Farsbase\ pbk$ دکتر مینایی این فرض را کردهایه.)

```
for sentence_dict in sentences_json[29000:]:
    try:
       response = requests.post(seraji_request_url, json={'input_text': sentence_dict['text']})
       output_text = response.json()['output_text']
       subj_index = output_text.find('?a:')
       obj_index = output_text.find('?b:')
       if subj_index != -1 and obj_index != -1:
           subject = output_text[subj_index + 3:obj_index].strip()
           if sentence_dict['subject'] in subject or subject in sentence_dict['subject']:
                object = output_text[obj_index + 3:output_text.find('\n', obj_index + 3)]
               if 'SOMETHING' not in object and len(subject) >= 2:
                    relation = output_text[output_text.find('?a') + 2: output_text.find('?b')]
                    subject = remove_extra_whitespaces(subject)
                    object = remove_extra_whitespaces(object)
                    relation = remove_extra_whitespaces(relation)
                    dataset.append(
                            'id': subject_counter,
                            'text': sentence_dict['text'],
                            'subject': subject,
                            'object': object,
                                                                                           Exter
                            'relation': relation
                    subject_counter += 1
                    print('Subject counter: {}'.format(subject_counter))
        counter += 1
        print(str(counter) + " from 31363 (", end='')
        print("%4.2f" % ((counter / 31363) * 100), end='')
        print("%)")
        error_counter += 1
        print('Error #{} occurred!'.format(error_counter))
results.write(json.dumps(dataset, ensure_ascii=Fαlse))
results.close()
```

در انتها، با استفاده از تابعی که فودمان تعریف کردهایی (remove_extra_whitespaces)، اقدام به مذف فواصل اضافی در ابتدا و انتهای رشته ها میکنیم و تمامی روابط به دست آمده را در قالب یک انتیتی دافل لیست فواصل اضافی در ابتدا و انتهای رشته ها میکنیم.

```
def remove_extra_whitespaces(word):
    if len(word) >= 1:
        if word[0] == ' ':
            word = word[1:]
        if word[-1] == ' ':
            word = word[:-1]
        return word
```

در انتها اقدام به ذفیرهی تمامی انتیتیهای دیتاست در درون یک میسون وامد در فایل sentences_with_relations.json

فرمت هریک از موجودیتهای فروجی به صورت زیر فواهد بود:

```
{
    "id": 327,
    "text": "منا باعث کاهش آثار زیانبار استرس می شود".
    "subject": "شنا",
    "object": "کاهش آثار زیانبار استر",
    "relation": "باعث"
},
```

```
{
  "id": 82,
  "text": "ميلان در اولين دهۀ قرن، يكى از قدرتمندترين باشگاههاى اروپا و جهان بود",
  "subject": "ميلان",
  "object": "اولين دهۀ قرن",
  "relation": "در",
```

```
| "id": 67,
| "id": 67,
| "text": "عجموعه شعرهای در آلمان غربی منتشر می شود".",
| "subject": "مجموعه شعرهای احمد شاملو ( دوجلدی",
| "object": "رالمان غرب",
| "relation": "در"
},
```

همانطور که مشاهده میشود، توضیمات پیشین دادهشده در مورد نتایج بهدست آمده صدق میکنند و میبینیم که اکثر جملات به درستی آرگومانهایشان و روابط بین آن آرگومانها استخراج شده است.

تومِه: لازه به ذکر است که برای امرا کردن این وابستگی مهانی روی مملات، با تومِه به تعداد زیاد مملات و طولانی شدن فرایند، این کار در ۵ مرمله ممزا انماه گرفته و در نهایت، فرومیها با همدیگر ادغاه گشتهاند و در قالب یک فایل میسون در آمدهاند، فایل نهایی شامل ممموعا ۱۹۳۹۷ روابط استفراج شده از مملات میباشد. طبیعتا تعداد زیادی از مملات به دلایلی از ممله عده ومود آرگومان، تک آرگومانی، نبودن موضوع در آرگومان اول و... مذف شدهاند و مقادیری باقی مانده اند که بتوانیه در بفشهای بعدی از آنها استفاده کنیه.

تصاویر زیر، نمایانگر مراملی از امرای کد مربوطه روی مِملات هستند. تصویر اول پیشروی ریکوئستها به ازای هر مِمله را نشان میدهد و تصویر دوم نیز اطلاعاتی در مورد سرعت آپلود و دانلود و... در ازای هر بار دستیابی به مدل میدان میدهد و تصویر دوم نیز اطلاعاتی در مورد سرعت آپلود و دانلود و... در ازای هر بار دستیابی به مدل Conllu با استفاده از دستور امرایی در bash میباشد. (این عملیات با صدا زدن API مربوط به سرویس udpipe انجام میگیرد.)

```
Run: connect_objects_and_relations ×

21040 from 31363 (67.09%)
21041 from 31363 (67.09%)
21042 from 31363 (67.09%)
21043 from 31363 (67.09%)
21044 from 31363 (67.10%)
21045 from 31363 (67.10%)
21046 from 31363 (67.10%)
21047 from 31363 (67.11%)
21048 from 31363 (67.11%)
21049 from 31363 (67.11%)
21050 from 31363 (67.12%)
```

```
[10/Jul/2022 04:12:22] "POST /api/seraji HTTP/1.1" 200 3244
 % Total % Received % Xferd Average Speed Time Time
                                                   Time Current
                          Dload Upload Total Spent
                                                    Left Speed
100 4794 0 3803 100 991 6703 1746 --:--:- --:-- 8484
[10/Jul/2022 04:12:22] "POST /api/seraji HTTP/1.1" 200 4325
 % Total % Received % Xferd Average Speed Time
                                             Time
                                                    Time Current
                          Dload Upload Total Spent
                                                    Left Speed
100 2805
          0 2029 100 776 4362 1668 --:--:- --:-- 6058
[10/Jul/2022 04:12:23] "POST /api/seraji HTTP/1.1" 200 1913
 % Total
         % Received % Xferd Average Speed Time
                                             Time Time Current
                          Dload Upload Total Spent Left Speed
 0
      0
         0 0 0
                        0 0 --:--:-- --:--:--
```